

REZIME

Makroekonomski trendovi

Nakon burnih promena u prethodna dva meseca, **industrijska proizvodnja** se u novembru stabilizovala. Rezultat prerađivačke industrije je u novembru gotovo jednak nivou proizvodnje iz oktobra 2012. i novembra 2011. godine; drugim rečima, nema promena u proizvodnji prerađivačke industrije, ni u desezoniranoj seriji ni u međugodišnjoj dinamici. Od početka krize, industrijska proizvodnja u 2012. biće veća samo od nivoa ostvarenog u 2009. godini, a od proizvodnje u 2008. godini biće manja za više od 10%.

Samo su desezonirani podaci ukazali na blagi oporavak realnog **prometa** robe u trgovini na malo u novembru 2012. Realan promet je na mesečnom nivou porastao u četiri navrata u 2012. godini: za 6,5% u martu, za 0,7% u avgustu, za 0,9% u septembru – a za 0,6% u novembru. Nasuprot tome, realan promet je na međugodišnjem nivou porastao samo jednom u 2012. godini: za 2,7% u martu – a u novembru 2012. opao je za samo 0,1 procentni poen manje nego u prethodnom mesecu, kad je zabeležen njegov najveći međugodišnji pad u 2012. godini: pad od 10,7%. Uz to je trend realnog prometa, koji je od aprila 2011. stalno ispod proseka te godine, dostigao najnižu vrednost baš u novembru 2012.

U **spoljnoj trgovini**, rast izvoza i pad uvoza u novembru doprineli su smanjenju trgovinskog deficita i povećanju pokrivenosti uvoza izvozom. Nakon rekordne mesečne vrednosti robnog izvoza od 845 miliona evra u oktobru 2012, u novembru je registrovana neznatno manja vrednost od 835 miliona evra, ali uz međugodišnju stopu rasta od 13,8%. Uvoz je bio manji za 4,6% u odnosu na novembar 2011. (1.267 prema 1.328 miliona evra), te je deficit smanjen za 27,2%, a pokrivenost uvoza izvozom povećana je sa 55,2% na 65,9%. Rast ukupnog izvoza posledica je povećanja izvoza industrijskih proizvoda.

Prihodi **budžeta** su u novembru izrazito opali, što je prvenstveno posledica incidentno izdašnog oktobra. Kumulativni prihodi budžeta su, nakon jedanaest meseci, u realnom iznosu gotovo jednaki prihodima iz 2011. U novembru su opali i rashodi, što je, slično prihodima, posledica visokih izdataka u oktobru i sezonskih faktora. Kumulativni rashodi beleže realni rast u 2012. od 4%. Zaključno sa novembrom, deficit je dostigao 80% planiranog i postoje dobri izgledi da se u 2012. godini ostvari manji deficit od budžetiranog.

U novembru se beleži blagi realni rast prosečnih **zarada**, dok je u međugodišnjem poređenju registrovan realni pad zarada. Novembar je doneo promenu u kumulativnom međugodišnjem poređenju – masa neto zarada sada realno pada. Zarade u javnom sektoru su više, ali je međugodišnja dinamika nešto povoljnija u privatnom sektoru. I dalje opada broj zaposlenih kod pravnih lica, dok u javnom sektoru raste.

Inflacija je u 2012. godini iznela 12,2% jer je, nakon godišnje inflacije od 12,6% u novembru, registrovana mesečna deflacija od 0,4% u decembru – ponajviše zbog pojeftinjenja hrane. Inflacija u 2012. godini bila je, međutim, iznad gornje granice dozvoljenog odstupanja od cilja za čak 6,7 procentnih poena.

Ekonomska politika

Osvrnucemo se na jedan aspekt priliva investicionog kapitala, na neosnovanu euforiju zbog podataka o padu stope nezaposlenosti prema Anketi o radnoj snazi i, najzad, na izgled da se ostvari ciljana inflacija za 2013. godinu.

Gradsko **građevinsko zemljište** kao problem dinamike investicija. Koliko god da je investiranje usporeno zakonom, još više će se zakomplikovati nedavnim izmenama i dopunama, kojima je predviđeno da se konverzija odloži do donošenja novog Zakona o izgradnji, sa idejom da se ubuduće vrši bez ikakve naknade. Apsolutno je nemoguće pretpostaviti da će bilo koji institucionalni investitor razmišljati da uđe u investiciju u situaciji kada nije jasno na koji način će novim zakonom biti regulisano korišćenje građevinskog zemljišta, pogotovo ako je u pitanju konverzija prava korišćenja u imovinu.

Šta se događa na **tržištu rada**? Prema Anketi o radnoj snazi (ARS) iz oktobra prošle godine Republičkog zavoda za statistiku, koja se sprovodi na uzorku domaćinstava, prikazana je stopa nezaposlenosti od 22,4%, što je znatno

Osnovni pokazatelji mesečnih makroekonomskih kretanja

	April 2012	Maj 2012	Jun 2012	Jul 2012	Avg. 2012	Sept. 2012	Okt. 2012	Nov. 2012
Privredna aktivnost								
Industrijska proizvodnja, međugodišnja % promena, fizički obim	-2,2	-3,1	-4,0	-4,0	-0,9	-6,8	1,6	-3,4
Cene i kurs								
Potrošačke cene (međugodišnje, mesec na mesec)	2,7	3,9	5,5	6,1	7,9	10,3	12,9	11,9
Vrednost RSD/EUR, kraj perioda	111,9	116,6	115,8	117,7	118,5	115,0	113,3	112,6
Vrednost RSD/USD, kraj perioda	84,4	94,1	92,2	95,8	94,7	88,9	87,4	86,7
Vrednost RSD/EUR, prosek perioda	111,6	112,8	115,8	116,5	118,0	116,5	113,9	113,0
Vrednost RSD/USD, prosek perioda	84,7	87,5	92,3	94,7	95,3	90,7	87,9	88,0
Monetarni pokazatelji								
Dinarski primarni novac, mil. din.	229.239	211.516	264.232	278.925	289.629	296.227	313.841	317.951
M3, mil. din.	1.531.168	1.574.680	1.588.633	1.607.517	1.616.921	1.607.585	1.580.245	1.612.509
Plasmani banaka privredi, mil. din.	1.199.937	1.238.934	1.197.587	1.234.339	1.242.124	1.253.922	1.216.728	1.227.814
Plasmani banaka stanovništvu, mil. din.	632.355	654.378	655.582	666.578	671.428	659.983	655.205	652.277
Referentna kamatna stopa NBS, % na godišnjem nivou	9,50	9,50	10,00	10,25	10,50	10,50	10,75	10,95
Aktivne ponderisane kamatne stope banaka, % na godišnjem nivou	10,27	10,16	10,28	10,19	10,12	10,28	10,33	10,23
Pasivne ponderisane kamatne stope banaka na depozite, % na godišnjem nivou	4,06	4,02	3,99	3,98	4,03	3,96	3,87	3,88
Spoljna trgovina i platni bilans								
Izvoz robe, mil. evra	728,9	754,7	798,0	761,2	721,1	772,1	844,4	834,7
Uvoz robe, mil. evra	1.183,9	1.272,3	1.190,1	1.255,3	1.137,5	1.146,7	1.333,4	1.267,3
Saldo tekućeg platnog bilansa, mil. evra	-212,6	-234,4	-291,3	-119,9	-144,0	-282,0	-220,8	-
Strane direktne investicije – neto, mil. evra	121,6	60,6	51,3	33,3	45,3	38,3	102,4	-
Devizne rezerve NBS, mil. evra	10.387,2	10.172,3	10.160,8	10.140,7	9.905,3	9.833,1	10.159,0	10.649,4
Spoljni dug, mil. evra	24.002,8	24.188,7	24.085,8	24.431,6	24.213,3	24.832,2	25.536,3	-
Tržište rada								
Prosečna neto zarada, din.	42.215	40.442	42.335	41.180	42.122	40.258	41.558	42.395
Prosečna bruto zarada, din.	58.465	56.206	58.712	57.240	58.503	55.903	57.733	58.914
Prosečna penzija, (kategorija zaposlenih lica), din.	25.131	25.131	25.121	25.105	25.095	25.101	25.610	-
Fiskalni pokazatelji								
Primanja budžeta, mil. din.	65.857,7	63.901,5	55.613,2	77.287,5	62.226,9	63.415,1	93.324,4	64.500,5
Izdaci budžeta, mil. din.	96.019,2	70.272,9	77.536,5	77.326,8	74.138,2	85.492,9	96.014,7	77.935,3
Suficit/deficit budžeta, mil. din.	-30.161,5	-6.371,4	-21.923,3	-39,3	-11.911,3	-22.077,8	-2.690,3	-13.434,8
Javni dug, mil. evra	14.842,2	15.121,8	15.291,6	15.469,7	15.469,4	15.852,4	16.592,6	17.561,5

Izvori: RZS, NBS i Ministarstvo finansija

niža stopa u odnosu na aprilsku Anketu, koja je prikazala stopu od 25,5%. To povećanje u odnosu na aprilsku Anketu duguje se u najvećoj meri prerađivačkoj industriji (kampanja u šećeranama, na primer), poljoprivredi (setveni radovi), državnoj upravi (Popis poljoprivrede je angažovao preko 10.000 izvršilaca tokom tri meseca), trgovini, građevinarstvu. Analizom je utvrđeno i da je u prvom kvartalu 2012. godine najviše lica ostalo bez posla zbog otkaza, i to najviše na samom početku 2012. godine, što je uticalo na skok stope nezaposlenosti na 25,5% u aprilu, a da je kasnije u toku godine, nakon ovog početnog šoka, tržište rada počelo normalno da funkcioniše i da beleži blagi rast zaposlenosti.

Inflacija je privremeno zaustavljena u novembru 2012. Međutim, valja napomenuti da od početka 2013. godine slede povećanja regulisanih cena, ali i nekih cena kojima se može kompenzovati efekat smanjene prodaje. To će usloviti ponovni rast potrošačkih cena nakon zastoja njihovog rasta u poslednja dva meseca 2012.

Prognoze

Decembarska **Anketa** o konjunkturi u domaćoj industriji nije donela bitne promene u odnosu na prethodni mesec. Većina indikatora ostala je na nivou koji ne ukazuje na značajniji oporavak privredne aktivnosti u naredna tri meseca. Opšti indikator poslovne klime zabeležio je pad za 1,3 p.p. u odnosu na novembar, kao i pad od 0,8 p.p. u odnosu na uporedivi decembar 2011. godine. Indikator očekivane prodaje u decembru je imao vrednost od 13,8 p.p., čime je zabeležio rast za 1,1 p.p. u odnosu na novembar. S obzirom na to da je prosečna vrednost ovog indikatora u 2010. godini bila 20,7 p.p., u 2011. godini 21,5 p.p., a u periodima jake konjunktura oko 40 p.p., vrednost iz decembra i dalje ukazuje na slabu očekivanu prodaju u naredna tri meseca. U decembru se ponovo 18,7% firmi izjasnilo da im je najveće ograničenje u poslovanju nedostatak uvoznih inputa. Pored toga, 46% firmi se izjasnilo da im je najveće ograničenje u poslovanju slaba tražnja (u novembru: 45,3%). U decembru se 42,8% firmi izjasnilo da im je nivo potraživanja visok odnosno previsok, što je blago poboljšanje u odnosu na novembar, kada se na isti način izjasnilo 45,9% kompanija. Nivo korišćenja proizvodnih kapaciteta u privatnom i državno-društvenom sektoru svojine u decembru je iznosio 72,2% i bio je niži u odnosu na novembar za 0,3 p.p. U odnosu na uporedivi decembar 2011. godine, zabeležen je veći nivo korišćenja proizvodnih kapaciteta za 1,1 p.p. Dodatni loš signal decembarske Ankete jeste da svega 9,5% očekuje strane investicije u naredna tri meseca, što je najniža zabeležena vrednost od kada postoji ova anketa. Pre krize, pozitivna očekivanja po pitanju stranih investicija imalo je između 25% i 30% firmi. Pozitivan nalaz decembarske Ankete jeste dalji pad očekivanog nivoa rizika u poslovanju za 3,9 p.p., čime je ovaj indikator zabeležio najnižu vrednost u 2012. godini. Uprkos padu, indikator očekivanog nivoa rizika zabeležio je relativno visok nivo od 34,9 p.p., što je znatno iznad rezultata u periodu pre 2008. godine, kada su beležene prosečne vrednosti od oko 20 p.p.

Osnovni pokazatelji godišnjih makroekonomskih kretanja, 2008–2012.

	2008	2009	2010	2011	2012
BDP, mil. evra	32.668,2	28.883,4	28.006,1	31.426,0 ¹	-
BDP, <i>per capita</i> , evri	4.445	3.945	3.841	4.325 ¹	-
BDP, realni rast, %	3,8	-3,5	1,0	1,6 ¹	-1,9 ²
Industrijska proizvodnja, rast, %	1,4	-12,6	2,5	2,1	-3,3 ³
Inflacija, rast potrošačkih cena, %	8,6	6,6	10,3	7,0	11,9 ⁴
Vrednost RSD/EUR, kraj perioda	88,6	95,9	105,5	104,6	113,7
Izvoz robe, mil. evra	7.429	5.961	7.393	8.439	-
Uvoz robe, mil. evra	16.478	11.505	12.622	14.450	-
Platni bilans, tekući deficit, mil. evra	-7.054	-2.084	-2.082	-2.968	-
Devizne rezerve NBS, mil. evra	8.162	10.602	10.002	12.058	10.649 ⁵
Spoljni dug, mil. evra	21.088	22.487	23.786	24.125	25.536 ⁶
Javni dug, evri	8.781,5	9.849,4	12.157,0	14.466	17.561 ⁵
Stopa nezaposlenosti	14,0	16,6	19,2	23,7	22,4 ⁸

Izvori: RZS, NBS i Ministarstvo finansija

¹ Preliminarni podaci RZS; ² Procena RZS; ³ Međugodišnji kumulativni rezultat nakon jedanaest meseci;

⁴ Međugodišnji rast u novembru; ⁵ Na kraju novembra; ⁶ Na kraju oktobra; ⁷ Prema Anketi o radnoj snazi iz oktobra 2012.